

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

16. SZÁM

2015 OKTÓBER-DECEMBER

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK : negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor

A kuratórium tagjai: Küzmös Csaba

Lakó Antal

Vajó Sándor

Virágh Dezső

LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

HONLAP: www.sirokialapitvany.hu

Tisztelt Madárbarát

Az évente kiosztott Siroki-díj ünnepélyes díjátadójára - mely az Eszteró Lajos Emlékkiállítás keretein belül került megrendezésre – ez évben október 4-én, Jászberényben került sor.

A kuratórium elé került jelöltekből az öt, legtöbb szavazatot kapott tenyésztő:

- Gergáczy Imre
- Nóthof Sándor
- Pákozdi Károly
- Lipták József
- Vajó Sándor

A Siroki Zoltán Alapítvány több, mint 20 évvel ezelőtti létrehozása óta 16 kiváló szakembert díjazott a kuratórium. Mind a 16 országosan elismert tenyésztő Siroki Zoltán eszmeiségéhez híven végezte több évtizedes tenyésztő és ismeretterjesztő munkáját a hazai díszmadártenyésztés érdekében. E napon a 17. Siroki Díjast köszöntöttük.

„Minden hobbira születni kell”-mondta Zoli bácsi egy 1981-es interjúbán. Ő a szó szoros értelmében beleszületett ebbe a nemes hobbiba, hiszen édesapja is kiváló tenyésztő volt. A család mellett és az oktatói munka mellett szinte minden idejét csodálatainak tárgyával: a madarakkal, a bogarakkal és a növényekkel töltötte.

És ami a legfontosabb: volt ideje és elszántsága papírra vetni tapasztalatait, eredményeit és kudarcait. Bizonyosak vagyunk benne, hogy szakmai elhivatottsága és emberszeretete mellett a tudós ember publikálási hajlandósága az, ami nemcsak kortársai, de gyakorlatilag a legnagyobb madarászok fölé emelte. Több mint száz cikke őrzi tudását és iránymutatásait. 1931-től a Kócsagban, a Búvárban, a Természetben, Állatvilág magazinban, számos szövetségi és helyi csoport kiadványában, német és svájci szaklapban publikált. Az 1976-ban megjelent könyve rövid idő alatt elfogyott, ám a Mezőgazdasági Kiadó – számtalan tenyésztői megkeresés ellenére – csak 1990-ben, Zoli bácsi halála után jelentette meg a második kiadást, amit még jó pár követett.

A Siroki család a második kiadás szerzői jogdíjából hozta létre az Alapítványt. A díjjal járó vándorserleg tulajdonosa 1993 óta minden esetben egy köztisztelőtben álló, több évtizedes tenyésztői múlttal rendelkező, a hazai díszmadártenyésztés hírnevének öregbítésén, a szervezeti élet vonzóbbá tételén dolgozó madarász volt.

A 2015-ben, a jelölő szervezetek ajánlása szerint, a kuratórium egybehangzó véleménye alapján, egy széles körben ismert, több évtizedes tenyésztői múlttal rendelkező madarászra esett a választás.

Hivatását tekintve biológia-kémia szakos tanár. 10 éve nyugdíjba ment, a bajai Eötvös József Főiskola oktatójaként dolgozott. Munkahelyén a környezetmérnök hallgatóknak vízi környezet élővilágát és biotechnológiát oktatott.

Elmondása szerint, a pálya választását is az élőlények, elsősorban a madarak szeretete határozta meg. Neki is, mint minden korosztályához tartozónak, a hazai magevő énekesek madarak közül kerültek ki az első kalitkában tartott madarai. Számára is, és a többi madártartó számára is az európai fajok voltak árban elérhetőek. Véleménye szerint a hazai madártartásban ezen fajokkal szerzett tapasztalatok mély gyökerekkel rendelkeznek, tartási szokásaik kultúrtörténeti értéket képviselnek. Szegeden, a minden vasárnap délelőtti megtartott galamb piac egyik szegletében kínálták a kis kalitkában összezsúfolt csizeket, tengeliceket, ritkán erdei pinyeteket, meggyvágókat és süvöltőket. Árban akkor is az elérhető kategóriát jelentették a hazánkban is előforduló, vagy átvonuló fajok. Ez az élmény, hogy hazai madarakkal közelebbi kapcsolatba került, 10 éves korában érte. Ekkor már több éve galambok tartásával foglalkozott, ami párhuzamosan jelen volt egész életében. A galambok tekintetében is egy fajta, a szegedi magasszálló keringő tartása, később tenyésztése, ragadta meg.

A következő szintet a kanárral történő ismerkedés jelentette, amely a középiskolás évekre esett.

Egy kanári akkor 60 Ft volt, tehát elérhető volt egy diák számára is. Ugyanekkor 1 pár zebra pinyért 1000-1200 Ft-ot kértek. (Első pedagógus fizetése 1250 Ft volt). Az európai fauna egyedeinek tartása is valószínűleg azzal függött össze, hogy az átlagember számára is elérhetőek voltak ezek a fajok. Ekkor az egzóták árban, beszerzés lehetőségében elérhetetlen ritkaságnak számítottak, kínálatuk még a kiállításokon is igen szegényes volt.

Egyetemista évei alatt ismerkedett meg a szervezett madarász közösségekkel, ekkor lett tagja a szegedi TIT díszmadártenyésztő egyesületének. Később ennek a szervezetnek a kiadványát szerkesztette. 1970-ben megszerzett diploma után még egy évig Szegeden oktatott és lakás gondok miatt Bonyhádon folytatta pedagógus hivatását és a madarászatot.

Meghatározó élmény volt számára, az akkor hazai viszonylatok között legrangosabb és méreteiben legnagyobb madarász seregszemle a Szegedi Nemzetközi Díszmadár Kiállítás. Ez minden évben augusztusban gyakran 4-5 napos rendezvény volt, amelyre, aki akkor számított ebben a műfajban, megjelent. Ez volt akkor a hazai önkéntes "zarándok hely".

Itt találkozott először Siroki Zoltánnal, akivel levelezés és az évenkénti szegedi kiállításokon történő személyes találkozások alkalmával tartotta a kapcsolatot. Zoli bácsi tanácsára került kapcsolatba Dr. Csányi Vilmossal (ELTE Etológia Tanszék) akivel a doktori disszertáció témáját egyeztette. Munkahely változás miatt az intézmény tanulmányi szabadságát megtagadta, így a lehetőség elveszett.

Már ekkor, a bonyhádi évek alatt szerzett kardinális pintyek képezték a fő érdeklődési területét, ami azóta is tart.

Az első élmény a kardinális pintyekkel Harton József bácsalmási tenyésztőnél érte, ahol 1 pár szürke kardinálist vett, majd Magyar Lászlótól ugyancsak egy pár szürke kardinálist beszerelve 1971-ben sikerült tenyészteni is azokat. Közben Pleva Vilmostól vörös, törpe kardinálist is sikerült beszerezni, majd Diószeghy Sándortól zöld kardinálist vett. Ezt követően a hazai piac kiürült a kardinális pintyek tekintetében. A sikertelen szaporítási kísérletek és az elhullás lehetetlenné tette a továbblépést. A Bajára költözés és a külföldi beszerzés hiánya évekig csak néhány egyed túlélését eredményezte. A fordulatot a rendszer váltás hozta meg, amikor a külföldi tenyészetek, piacok elérhetővé váltak. Ekkor az átmenetileg "papagájos" időszak véget ért, és a jelenlegi állomány alapító tagjainak beszerzése, tenyésztése megkezdődött meg. Jelenleg 10 faj birtokában van. Mind a 10 faj nevelése megtörtént, a kézi nevelés technológiája is sikereket eredményezett. Több egyed a kelés pillanatától az önállóulásig saját keverékű táplálékkal felnevelésre került.

A kardinálisok mellett az európai fajok tartásáért és tenyészthetőségéért több fórumon kiállt, a természet védelem képviselőivel történő egyeztetésen is részt vett.

Szeretné, ha lehetővé válna az európai fajok tenyésztésének engedélyeztetése, és a hazai kiállításokon történő bemutatása. Fontosnak tartaná a felnövekvő fiatalok számára ezen fajok bemutatását, népszerűsítését. Ezzel a tevékenységgel, és az európai fajok kiállításokon történő bemutatásával, tisztázni lehetne a környezetünkben élő fajoknak a természetvédelmi értékét és helyét abban az életközösségben, ahol előfordulnak. A bemutatás lehetővé tenné azt, hogy a tenyésztett egyedek már nem képezik a természet részét, így a rájuk is kiterjesztett természetvédelmi előírások feleslegesek.

Sok éves tenyésztői, illetve ismeretterjesztő munkájáért, a hazai regionális szervezeti, egyesületi életben végzett tevékenységének, valamint a különösen nehezen tenyészthető, egzotikus madárfajok szélesebb szakmai körben történt elterjesztésének elismeréseként 2015 Siroki-díjasa Lipták József.

Gratulálunk neki!

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL 16. RÉSZ

Tapasztalataim szövőmadarakkal

A 2. világháború után 1959. óta járatom a Gefiederte Welt-et, de 6 év óta alig jelent meg közlemény szövőmadarakról, pedig kb. 10 fajt rendszeresen hirdetnek és nem is drágák. Nyilvánvaló, hogy a madárkedvelők madárállományának állandó tagjai a szövőmadarak, de költési eredményről vajmi ritkán olvashatunk. Nekem diákkorom óta legkedvesebb madaraim a szövők és ha tehetném, csak ezekkel foglalkoznék. Sajnos, nálunk bármiféle egzótához hozzájutni a japáni sirálykán és zebrapintyen kívül nagyon nehéz. Az utóbbi években csupán egy pár Orangewebert (Narancsszövő /Euplectes franciscanus/- a szerk. megjegyzése) és egy pár Blutschnabelwebert (piroscsőrű szövő- a szerk. megjegyzése) sikerült szereznem. Így én már csak az emlékeimből élek, abból az időből, amikor 10 szövő-faj (Orangeweber, Flammenweber, Oryxweber, Napoleonweber, Blutschabelweber, Rotkopfweber, Dottergelber Weber, Zwergmaskenweber, Bayaweber, kleine Textor-weber) népesítette be apám volierjét 1929-ben.

Tudott dolog, hogy a szövőmadarak néhány faj kivételével fogságban nagyon nehezen költenek, azt is tudjuk, hogy miért. Ennek ellenére színpompájuk, fészeképítő művészetük és egész lényük annyira vonzó, hogy még akkor is érdemes velük foglalkozni, ha költési eredményre csekély a kilátás.

Szeretnék a múlt emlékeiből valamit felidézni abban a reményben, hogy nem fogom olvasóimat tatnati.

1./ Orangeweber

Az első világháború után 1924-ben vettük az első párt, utána több hím és nőstény következett, mindegyik egy külön egyéniség. Volt köztük nyugodt, békés természetű, volt izgága, krakélet, amely állandó csatározásban volt lakótársaival, különösen a Flammenweberekkel (lángszínű szövő- a szerk. megjegyzése). 1925-ben az egyik pár költeni kezdett. A hím több fészket épített egymás mellé agaverostból. A tojó az egyiket elfoglalta és kétszer költött egymás után. Az első költés alkalmával egy, a másodikra két fiókát neveltek fel. A fészekaljak mindig 2, kék színű tojásból állottak. Nos ebben még nincs semmi különös, megesett ez már mással is. De megfigyeltem valamit, ami új volt nekem és sem előtte, sem azután sehol sem olvastam róla. Az volt a feltűnő, hogy nemcsak a hím, hanem a nőstény is "nászruhát" viselt. Ez annyit jelent, hogy tavasszal, amikor a kerti volierbe kieresztettük a madarakat és megindult a hímek színeződése, ennek a nősténynek megnőtték az alsó és felső fark-fedő tollai olyan hosszúra, hogy a faroktollakat egészen eltakarták. Ugyanez tapasztalható a hímeknél is, azzal a különbséggel, hogy azoknál e tollak narancsvörösek.

A nőténynél ellenben a meghosszabbodott tollak fehérek voltak. A tollazat többi részén változás nem volt tapasztalható. A többi általunk tartott Orangeweber nőténynél illet sohasem tapasztaltam, de ezek nem is költöttek. A második világháború után 3 nőtény Orangeweberről tudok, melyek Magyarországra kerültek, ezek közül kettő tojásokat is rakott, (az egyik hím nélkül) de az említett "nászruha" egyiknél sem volt tapasztalható.

2./ Zwergmaskenweber (Törpészöví /*Ploceus luteolus*/ - a szerk. megjegyzése)

Két párt hoztunk ebből a kedves kis szövőmadárból. A hímek művészi fészkek egész sorát készítették agave-rostból. Az egyik tojó többször is tojt 2-3 fehér színű tojást. Fiókáit ki is kötötte, de azok kb. 6-7 napos korukban mind elpusztultak, pedig friss hangyatojás és lisztukac mindig bőven állott rendelkezésükre. Vagy talán éppen a sok lisztukac ártott meg?

A szövőmadarak arról nevezetesek, hogy nem kényesek. Nagy az ellenálló képességük. S mégis ennél a fajnál egy hímnél és egy nőténynél a Drehsucht nevű, minden madárkedvelő által jól ismert betegség jelentkezett. Egyik sem pusztult ugyan el, sőt költöttek is, de mégis csak látható volt a jellegzetes fejkapkodás és bizonytalan repülés. (Apám chiesiche Brillenvogeleket /levélmadár faj, *Zosterops* sp.- a szerk. megjegyzése/ tenyésztett sikerrel, a fiókák 1-2 éves korukban valamennyien Drehsuchtban pusztultak el.)

3./ Bayaweber (Bajaszöví /*Ploceus philippinus*/ - a szerk. megjegyzése)

Egy párunk volt. A hím szorgalmasan szótt, mindig csak zöld fűvet használt, ezért fészkei nem is voltak valami tetszetősek. Tojásrakás sajnos nem történt. Egyébként elég békés madarak voltak. A velük egy röpdében tartott Zwergmaskenweberekkel és Rotkopfweberekkel (pirosfejú szövő /*Quelea erythrops*/ - a szerk. megjegyzése) békességben éltek. Kisebb csatározások voltak természetesen, de komoly veszekedésről szó sem lehetett.

4./ Egy alkalommal a berlini Lewer cég Kleine Maskenwebert hirdetett. Annyit sikerült a rendelkezésünkre álló irodalomból kihámozni, hogy valamelyik *Ploceus* fajról lehet szó. Hoztunk egy párt kiszínezetlenül, mindkettő hímnek bizonyult. A kiszínezett madarakat a Neunzigben található leírás alapján *Ploceus capitalis*-nak határoztuk (/Feketefejú szövőmadár alfaja /*Ploceus melanocephalus capitalis*/ - a szerk. megjegyzése). A "Birds of eastern and north eastern Africa" című munkában is ezen néven szerepel és kép is van róla. Egy kiszínezetlen példányt ebből a fajból Budapesten is sikerült vennem, ez is hím lett. A 3 hím bizony még a kerti volierben is nehezen fért meg egymással. Előre féltem, mi lesz a téli szálláson, mert a lakásban bajos lett volna mindegyiket külön tartani. Az egyiket eladtuk, a másik kettőt bizony egy ideig külön kellett tartani télen, mert sem egymással, sem a többi szövővel nem fértek meg. Apám gyakran kieresztette a madarakat a lakásban, hogy mozogjanak egy kicsit. Egy alkalommal kieresztettük a két szövőt is és pedig egy időben.

A madarak rendkívül intelligensen viselkedtek. Az ablaknak nem repültek neki, nem veszekedtek, mindig együtt mozogtak, és az egész lakásban nagy körrepüléseke végeztek. Enni mindig visszatértek kalitkájukba, ettől az időponttól kezdve megszűnt az ellenségeskedés. Nemcsak a szabadban, hanem a kalickában is megfértek.

5./ Oryxweber (Oryx-szövő /Euplectes oryx/ – a szerk. megjegyzése)

Egy hímet vettem Budapesten. Már Boetticher /Die Widahvögel und Witwen/ utal arra, hogy több kutató véleménye szerint az Oryx és Orangeweber egy fajhoz tartoznak, csupán alfajoknak tekintendők, mert az Oryxwebernek 2 alakja (Euplectes oryx sundevalli /Bonaparte/ és E.o. nigrifrons /Boehm/) átmenetet képeznek az Oryx és Orangeweber között. A fentebb már idézett angol munka is ilyen értelemben tárgyalja őket. Az említett két átmeneti alakot nem volt alkalmam látni sem elevenen, sem bőrben, de egy madár faji hova tartozandóságát nemcsak a külső morfológiai bélyegek döntenek el, hanem ahhoz az életmód is nagymértékben hozzájárul. Márpedig itt a két faj között lényeges különbség van, nem is beszélve arról, hogy /legalábbis az extrémek között/ a morfológiai különbségek szembeütőek, amihez területi izoláció is járul. A magam részéről inkább Boetticher véleményéhez csatlakozom, aki a

következőket írja: „ Einzelne Stücke der Rasse Euplectes orix sundevalli aus den nördlichen Teilen des Verbreitungsgebietes dieser Rasse wiesen oft ebenfalls mehr oder minder rotgefärbte Kehlen aus. Diese Rassen leiten in gewisser Weise bereits ganz deutlich zu den echten Feuerwebern Euplectes franciscana (ISERT) über. Viele Forscher, z. B. Delacour, Wolters u. a. vereinigen daher die vorstehenden Oryxweber mit den nun folgenden Feuerwebern in einem einheitlichen Rassenkreis, während andere zwei gesonderte Rassenkreise anerkennen, was meiner Meinung nach vielleicht doch richtiger ist.” („ Az Euplectes orix sundavelli alfaj egyes példányai az elterjedési területének északi részén gyakran mutatnak több-kevesebb vöröses színezetet a torkukon. Ezen alfajok bizonyos értelemben egészen egyértelmű módon a valódi narancsszövőkhöz -Euplectes franciscana /ISERT/ vezetnek. Sok kutató szerint, pl. Delacour, Wolters és mások, ezért egyesítik az Oryx szövőt és a narancsszövőt egyetlen fajcsoportban, miközben a másik két különálló faji csoportot elismerik, ami szerintem talán így helyes.”,- a szerk. fordítása)

Az én madaram hamarosan kiszíneződött és szorgalmasan énekelt. Mondanom sem kell, hogy kiszínezett állapotban külön kellett tartanom, mert az orix stürmisch (viharos, lobbanékony – a szerk. megjegyzése) természete közismert. Kalickáját a kertbe nyíló ablakba helyeztük el ahonnan kívülről jól látható volt. A kíváncsi verebek különösen érdeklődtek a szép narancs piros madár iránt és valahányszor egy nőstény veréb megjelent az ablakban, az Oryx rögtön felfújta magát és mint egy tüzes golyó röpködött kalickájában, hevesen udvarolva a nőstény verebeknek. E viselkedés is ékesen bizonyítja a közöttük lévő rokonságot. Felejtethetetlen látványt nyújt az Oryxweber násztánc, de az Euplectes genus többi tagja sem marad el mögötte.

A szövőmadarakat sohasem lehet megunni, mert az évenként megismétlődő színeződés révén a természet gondoskodott a kellő változatosságról.

45 éve foglalkozom intenzíven madarakkal, a díspintyeken kívül sok szép madarat tartottunk és tenyésztettünk (Papstfink, Blaue Honigsauger, Pitpit, Grünorganist, Kleine Kubafink, violettbau Organist, stb. - pápapinty, kék cukormadár, pitpit, kéktarkójú tangara, kis kubapinty, kántormadár stb. - a szerk. fordítása), de a szövők utáni vágyakozás bennem mindig a legerősebb volt.

Kéziratból

**TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA
MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL**

18. RÉSZ

A gesztenyeveréb (*Passer eminibey*) első hazai tenyésztése

A gesztenyeveréb a verébfélék családjának talán a legkisebb tagja, a maga 11 cm-es testhosszával. A hím tollazata többnyire mély árnyalatú gesztenye színű, fekete elszíneződéssel az arcon, a szárnyakon és a farkon. Gesztenye színéről kapta a nevét. A hím nem összetéveszthető más madarakkal. A nőstényeknek ugyanolyan a tollazata mint a mi házi veréb tojókné.

Kelet-Afrika lakója, elterjedési területe Dél-Szudán, Uganda, Szomália, Kenya, valamint Észak -Közép Tanzánia.

2013 ősszén történt, hogy kedves idős barátommal Pallagi Nándorral nézelődtünk egy külföldi börzén. Az egyik eladónál felfigyeltünk a számunkra ismeretlen barna színű madarakra. Megtetszettek, és úgy döntöttünk, veszünk néhányat. Barátom vett 4 párat, nekem sajnos csak egyre volt anyagi keretem. Mert ugye a mondás szerint egy pár nem pár, 4 pár vagy több, az igazi.

Az internet segítségével sikerült beazonosítani: gesztenyeverébnek (Passer emini) nevezik madarunkat.

En egy nagyobb ketrecbe (100x80x50 cm) helyeztem el őket, Nándi egy kisebb volierbe (200x150x100 cm) költöztette mind a négy párat. A leírások szerint a madarak kolóniában költenek, amit 2014-ben be is bizonyították. Míg nálam az évésen kívül semmit sem csináltak, addig Nándinál sikeresen két fiókát neveltek fel.

2014 ősszén úgy döntöttem, hogy az én egyetlen páramat is neki adom, hátha az 5 pár sikeresebb lesz. A következő költési szezonban így is történt. 2015-ben már 3 fióka kirepült, de még nincs vége a költési szezonnak, néhány pár még költ. Nehéz megállapítani, hogy hány, mert a párok fölváltva ülnek, hol a hím ül hol a tojó.

A siker mindig a részletekben van elrejtve, melyekről ejtenék néhány szót.

Nándi a volierben egy bozótost hozott létre, hogy a kolóniának megfelelő fészkelőhelye legyen. Verebek lelkesen nekikezdték a fészkek építéséhez. Kívülről rendezetlen, kisebb labda formájúnak néztek ki a fészkek, kerek bebújó nyílással. Ezzel a formával kizárták a fészkek ellenőrzését. A fészkek alj rendszerint 4 tojás, a kotlási idő 14 nap volt.

A viselkedésük nagyon hasonlít a mi házi verebünkre. Ugyanúgy torzsalkodnak a fészkek körül, a hangjuk is hasonló, de halkabb.

Táplálékuk trópusi magkeverék, félérett gyommagvakkal kiegészítve.

Fióka neveléskor ehhez kapnak lágyeleséget (reszelt kemény tojás, gyári lágykeverék, kevés lisztkeverék). A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez az étrend elég a szaporodáshoz.

Kíváncsian várjuk a költési szezon végét, hogy vajon hány fióka repül ki és lesz önálló. A fiatal madarak a tervek szerint a kolóniában maradnak, hogy a későbbiekben egy erős tenyészállomány alapjait képezzék majd.

Antalfalvi János

A Siroki díj (vándorserleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pálinkás György
2013 Maróti Béla
2014 Paraszka János
2015 Lipták József